

ОСНОВНІ МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Ілляшенко К.В., Власова І.Ю

Фінансовий контроль — діяльність власника (керівника суб'єкта господарювання чи уповноваженої особи), спрямована на запобігання недолікам і порушенням, їх виявлення та ліквідацію, знаходження невикористаних резервів, досягнення належного рівня економії, ефективне залучення наявних ресурсів, отримання позитивних фінансових результатів, забезпечення достовірності фінансової, статистичної та управлінської звітності, дотримання встановлених законодавством та керівництвом норм і правил.

Відповідно до завдань виділяють основні методи та прийоми фінансового контролю, які дозволяють всебічно та об'єктивно дослідити фінансово-господарські операції, незалежно від їх форми і часу здійснення, на предмет законності, доцільності та ефективності. Умовно, залежно від процесів, які підлягають фінансовому контролю, вирізняють два основні методи — документальний і фактичний.

Під час перевірки документів за формальними ознаками з'ясовують: наявність та правильність заповнення всіх необхідних реквізитів; своєчасність складання документа; відповідність підписів осіб, які склали документ. Арифметична перевірка цифрової інформації, викладеної в документах, здійснюється шляхом перерахунку загальних підсумків, узгодження нарахувань та утримань (знижок) тощо з метою визначення правильності підрахунків і виявлення прихованих крадіжок.

Під час нормативної перевірки документів порівнюються фактичні витрати на одиницю товару, роботи чи послуг з нормативними або плановими (визначеними нормативно-правовими актами, тарифами, розцінками, нормами, нормативами, кошторисами, лімітами тощо) з метою встановлення обґрунтованості списання сировини та матеріалів, палива, використання фонду оплати праці і т. п.

Зустрічна перевірка документів здійснюється шляхом звірки даних, відображених у першому та другому примірниках, а також в інших взаємопов'язаних документах, які зберігаються в різних підрозділах суб'єкта господарювання або в інших підприємствах,

установах чи організаціях. Техніко-економічний розрахунок здійснюється для перевірки достовірності обсягів планових і фактичних витрат на виконання окремих видів робіт чи виготовлення продукції, підтвердження чи непідтвердження встановлених норм, тарифів.

Економічна оцінка господарських операцій об'єднує низку загальноекономічних прийомів аналізу й оцінки з метою визначення доцільності, раціональності окремих операцій та ефективності діяльності підконтрольного суб'єкта господарювання в цілому чи за певний проміжок часу (здійснюється шляхом порівняння, групування, визначення питомої ваги тощо). Доцільно застосовувати окремі елементи факторного аналізу.

Ураховуючи, що правильність здійснення багатьох господарських операцій не завжди можна перевірити за допомогою методів документального контролю, доцільно застосовувати методи фактичного контролю.

Обстеження території, виробничих і службових приміщень проводиться для контролю за їх використанням, перевірки здійснення на певну дату господарської діяльності, установлення достовірності актів на введення чи виведення з експлуатації основних засобів тощо. Контрольні обміри виконаних робіт проводяться для визначення їх фактичних обсягів. При цьому перевіряється достовірність їх відображення в актах приймання, нарядах, вивчається правильність списання матеріалів на проведення цих робіт і застосування розцінок.

Досить специфічним методом фінансового контролю, який не належить ні до фактичного, ні до документального, є розслідування. Його мета — з'ясування обставин і причин конкретного вчинку (дії чи бездіяльності). На сьогодні зазначений метод застосовується одночасно з документальним і фактичним. Він полягає в отриманні письмових пояснень осіб, відповідальних за здійснення тих чи інших операцій, підготовку документів тощо. Пояснення допомагають перевірити достовірність даних, відображених у документах, виявити підробки, встановити достовірність господарських операцій та осіб, відповідальних за допущені порушення.

Вибір конкретних методів контролю певних господарських операцій та процесів залежить від обсягів роботи та завдань, які необхідно виконати. При цьому враховуються такі основні критерії: мінімум витрат робочого часу на проведення найбільшого обсягу роботи; результативність і доказовість обраного методу контролю; типові для конкретного типу господарських операцій порушення та найефективніші методи їх виявлення.